

เครือข่ายการป้องกันปัญหาหมอกควันในเขตภาคเหนือตอนบน

ฐานรินทร์ หาญเกียรติวงศ์¹ รวิภา ธรรมโชติ²

ศุภสวัสดิ์ ชัชวาลย์³ จิรวรรณ เดชานิพนธ์⁴

บทคัดย่อ

การวิจัย มีวัตถุประสงค์ คือ (1) เพื่อศึกษาปัจจัยและเงื่อนไขในการเกิดเครือข่ายการป้องกันปัญหาหมอกควันในเขตภาคเหนือตอนบน (2) เพื่อศึกษาเครือข่ายการป้องกันปัญหาหมอกควันในเขตภาคเหนือตอนบน (3) เพื่อศึกษาการบริหารจัดการเครือข่ายการป้องกันปัญหาหมอกควันในเขตภาคเหนือตอนบน

สรุปผลการวิจัย ดังนี้

1. ปัจจัยและเงื่อนไขในการเกิดเครือข่าย ได้แก่ (1) ลักษณะทางกายภาพและสิ่งแวดล้อมชุมชน ตั้งอยู่ในพื้นที่นอกชุมชนเมือง (2) โครงสร้างทางสังคม มีกลุ่มในพื้นที่จำนวนน้อย แบบแผนพฤติกรรมของชุมชน คือ เป็นแบบเครือญาติ เคารพผู้อาวุโส เคารพผู้นำ มีอาชีพทางการเกษตร เน้นความสัมพันธ์ส่วนตัว (3) ระบบทางสังคม เป็นครอบครัวขยาย นับถือศาสนาคริสต์เป็นหลัก โดยเฉลี่ยจบการศึกษายังไม่สูงมาก ปกครองตนเองในหมู่บ้าน รายได้หลักจากอาชีพด้านการเกษตร และ (4) ทุนทางสังคม มีองค์ประกอบครบทุกด้าน คือ ผู้นำ สถาบัน ภูมิปัญญาวัฒนธรรมประเพณี และทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

2. เครือข่ายและปฏิสัมพันธ์ในเครือข่าย ผู้ที่มีส่วนร่วม ได้แก่ หน่วยงานราชการส่วนกลาง ส่วนภูมิภาคและส่วนท้องถิ่น ภาคเอกชน และประชาชนในพื้นที่ ปฏิสัมพันธ์ภายในเครือข่าย พบว่า รูปแบบความสัมพันธ์ไม่เป็นทางการมากกว่าความสัมพันธ์ในรูปแบบที่เป็นทางการ

3. การบริหารจัดการในเครือข่าย พบว่า มีภาวะผู้นำ ในระดับหมู่บ้าน มีระบบการตัดสินใจแบบประชาคมในหมู่บ้าน มีการจูงใจแบบให้ค่าตอบแทน มีช่องทางการสื่อสารแบบเป็นทางการและไม่เป็นทางการเฉพาะในหมู่บ้าน

คำสำคัญ : ปัญหาหมอกควัน; เครือข่ายการป้องกัน; ภาคเหนือตอนบน

¹ โครงการปรัชญาดุษฎีบัณฑิตทางสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง
2086 ถนนรามคำแหง แขวงหัวหมาก เขตบางกะปิ กรุงเทพมหานคร 10240
อีเมล: thanarin.h@gmail.com

² คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง

^{3,4} คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

NETWORKS FOR PREVENTING THE PROBLEM OF HAZE IN THE UPPER NORTHERN REGION

Thanarin Harnkiattiwong¹ Ravipa Thammachot²

Supasawad Chardchawarn³ Jirawan Dejanipont⁴

Abstract

In this dissertation, the researcher studies (1) the operational problems of networks engaged in preventing the problem of haze in the upper northern region. (2) factors and conditions governing existing networks. (3) networks and their management.

Findings are as follows:

1. Factors and conditions governing existing networks were as follows: (1) Insofar as concerns physical characteristics and community environment, it was found in rural communities. (2) Regarding social structures, it was found that networking communities were confined to small areas with community behavior patterns showing a familial pattern with respect being paid to elders and leaders. (3) In respect to the social system, they belonged to extended families. Christianity was the dominant religion. On average, they had not received higher education. They were self-governing villagers whose major income was derived from agriculture. and (4) Concerning the components of social capital, all aspects were found, viz., leadership, institutions, wisdom, culture, traditions, natural resources, and the environment.

2. The management of networks: Participants were central, regional, and local government entities, the private sector, and local residents. Insofar as concerns network interactions, it was found that the patterns of relationships were informal rather than formal.

3. Regarding network management, it was found that there was leadership at the village level. The decision-making system as communitarian at the village level. Motivation was induced by conferring rewards. Intra-village channels were both formal and informal.

Keywords : Problem of haze; Networks for preventing ; upper Northern Region

¹ Doctor of Philosophy Program in Social Sciences, Ramkhamhaeng university
2086 Ramkhamhaeng Road, Huamark, Bangkok, Bangkok, Thailand 10240
E-mail: thanarin.h@gmail.com

² Faculty of Political Science, Ramkhamhaeng University

^{3,4} Faculty of Political Science, Thammasat University

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ปัญหาหมอกควันในภาคเหนือตอนบน เป็นปัญหาที่เกิดขึ้นทุกปีในช่วงหน้าแล้งตั้งแต่เดือนธันวาคมถึงเมษายน โดยพบว่าใน ปี พ.ศ.2550 ประสบกับปัญหาหมอกควันรุนแรงที่สุดในรอบ 5 ปี สาเหตุของการเกิดปัญหาหมอกควันในภาคเหนือตอนบน มีสาเหตุมาจากไฟฟ้า การเกิดไฟป่าในประเทศไทยนั้นมิได้เกิดจากไฟป่าโดยธรรมชาติ แต่เกิดจากการกระทำของประชาชนในพื้นที่ หรือการจุดไฟเผาป่า และสาเหตุที่สอง เกิดจากกิจกรรมของประชาชนในพื้นที่ ได้แก่ การเผาพื้นที่ทำการเกษตร การเผาเพื่อหาของป่า การเผาขยะ (Sopajari, & Pengchai, 2007; Rayanakorn, 2010, pp.9-11; Pollution Control Department, 2011) การเผาไหม้ ก่อให้เกิดควัน เหม่า เถ้า และกลายเป็นหมอกควันหรือฝุ่นละอองในอากาศปกคลุมพื้นที่ ฝุ่นละอองขนาดเล็กที่เกิดจากการเผาไหม้มี 3 ชนิดคือ ขนาดเล็กกว่าหรือเท่ากับ 10 ไมครอน ขนาดเล็กกว่าหรือเท่ากับ 2.5 ไมครอน และขนาดเล็กกว่าหรือเท่ากับ 1 ไมครอน ซึ่งฝุ่นละอองทั้งสามชนิดล้วนแต่ก่อให้เกิดปัญหาสุขภาพ (Pollution Control Department, 2011)

รัฐบาลและหน่วยงานภาครัฐได้พยายามกำหนดมาตรการและแนวทางต่างๆ เพื่อแก้ไขปัญหา โดยเฉพาะการจัดทำแผนแม่บทแห่งชาติว่าด้วยการควบคุมการเผาในที่โล่ง ซึ่งเป็นแนวนโยบายหลักให้กับหน่วยงานต่างๆ นำไปเป็นกรอบในการดำเนินงานเพื่อความสอดคล้องและเป็นไปในทิศทางเดียวกัน นอกจากนี้ยังมีแผนปฏิบัติการแก้ไขปัญหาหมอกควันและไฟป่า ปีพ.ศ. 2551-2554 ตามมติคณะรัฐมนตรีเมื่อวันที่ 30 ตุลาคม 2550 โดยกระทรวงทรัพยากรธรรมชาติเป็นเจ้าภาพหลักในการจัดทำ ซึ่งแผนปฏิบัติการนี้ในภาพรวมแล้วเป็นการเปิดโอกาสให้ทุกภาคส่วนในสังคมเข้าร่วมดำเนินงานด้วยการ

ประสานความร่วมมือระหว่างกัน ของทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน และชุมชนในพื้นที่ ขณะเดียวกัน ภาคประชาสังคมก็มีความตื่นตัวและความเข้มแข็งมากขึ้นในการให้ความสนใจกับการแก้ไขปัญหาสังคม โดยการเข้าร่วมทำงานกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นซึ่งเป็นหน่วยงานภาครัฐ (Kruatthep, 2007, p.17) การเข้าร่วมของประชาชนผู้ซึ่งได้รับผลกระทบโดยตรงทำให้เกิดความเข้าใจปัญหาอย่างแท้จริง โดยเฉพาะนโยบายทางด้านสิ่งแวดล้อม ซึ่งเป็นนโยบายมีมิติที่หลากหลาย มีความสลับซับซ้อน การจะแก้ไขปัญหาและพัฒนาสิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืนต้องอาศัยความรู้ความเข้าใจที่ลึกซึ้งในแต่ละพื้นที่ รวมถึงการยอมรับนโยบายของประชาชน การได้รับข้อมูลและความร่วมมือจากประชาชนในช่วงการนำไปปฏิบัติจึงจะทำให้การดำเนินนโยบายทำได้อย่างมีประสิทธิภาพ (Kamolvej, 2003, pp.51-52; Charusombat, 2013, pp. 106-111)

ในการวิจัยเรื่องนี้จึงเป็นการศึกษา เพื่อค้นหาเครือข่ายความร่วมมือระหว่างภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาชน ที่ประสบความสำเร็จในการดำเนินงานเพื่อป้องกันปัญหาหมอกควันในเขตภาคเหนือตอนบน ว่ามี อะไรเป็นปัจจัยหรือเงื่อนไขในการเกิดเครือข่าย การเชื่อมโยงภายในเครือข่ายเป็นอย่างไร ใครมีส่วนร่วมและผู้ที่มีส่วนร่วมมีปฏิสัมพันธ์ต่อกันอย่างไร รวมทั้งศึกษาการบริหารจัดการเครือข่าย เพื่อนำบทเรียนที่ได้ไปเป็นตัวแบบในการดำเนินงานหรือนำไปปรับใช้ในพื้นที่อื่นๆ ที่ยังไม่สามารถแก้ไขปัญหาได้ต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาปัจจัยและเงื่อนไขในการเกิดเครือข่าย การป้องกันปัญหาหมอกควันในเขตภาคเหนือตอนบน
2. เพื่อศึกษาเครือข่ายการป้องกันปัญหา

หมอกควันในเขตภาคเหนือตอนบน

3. เพื่อศึกษาการบริหารจัดการเครือข่ายการป้องกันปัญหาหมอกควันในเขตภาคเหนือตอนบน

นิยามศัพท์

1. เครือข่ายในการป้องกันปัญหาหมอกควันในเขตภาคเหนือตอนบน หมายถึง ปฏิสัมพันธ์ระหว่างกันของผู้ที่มีส่วนร่วมในการนำนโยบายการป้องกันปัญหาหมอกควันไปปฏิบัติในพื้นที่โครงการพัฒนาตอตุ้งและพื้นที่อุทยานแห่งชาติตอตุ้งสุเทพ-ปุย ประกอบไปด้วย ภาครัฐ ภาคเอกชนและภาคประชาชน

2. การป้องกันปัญหาหมอกควัน หมายถึง การป้องกันไม่ให้เกิดการเผาไหม้ทุกชนิด ทั้งการเผาในที่โล่งและไฟฟ้า

3. ปัจจัยและเงื่อนไขในการเกิดเครือข่ายได้แก่ (1) โครงสร้างทางสังคม หมายถึง บุคคลกลุ่มบุคคล ที่อยู่รวมกันในบ้านและมีแบบแผนความสัมพันธ์ บทบาท หน้าที่ ที่ยึดถือปฏิบัติร่วมกัน (2) ระบบทางสังคม หมายถึง แบบแผนความสัมพันธ์ที่สมาชิกในชุมชนยึดถือปฏิบัติร่วมกัน ซึ่งสมาชิกในสังคมทุกคนจะต้องได้รับการเรียนรู้และปฏิบัติต่อกันเพื่อให้คงไว้ซึ่งระบบสังคม แบ่งออกเป็น 8 ระบบ ได้แก่ ระบบครอบครัว ระบบเศรษฐกิจ ระบบปกครอง ระบบการศึกษา ระบบศาสนา ระบบสื่อสารมวลชน วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ระบบศิลปะและนันทนาการ ระบบอนามัยและสาธารณสุข (3) ทูทางสังคม หมายถึง ความสัมพันธ์ทางสังคมที่ประกอบไปด้วยความไว้วางใจซึ่งกันและกันที่เชื่อมโยงกลุ่มคนในสังคมให้เป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน ในการสร้างสรรค์สิ่งที่เป็นประโยชน์แก่สังคมมีองค์ประกอบ 4 ด้าน ได้แก่ ทูมนุษย์ ทูสถาบัน ทูภูมิปัญญา ประเพณีและวัฒนธรรม และทู

ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

4. ปฏิสัมพันธ์ หมายถึง รูปแบบความสัมพันธ์ในการให้ความช่วยเหลือระหว่างกันภายในเครือข่ายทั้งที่เป็นหน่วยงานและบุคคล โดยการพึ่งพาอาศัยทรัพยากรระหว่างกัน แสดงออกมาในรูปแบบของการประสานความร่วมมือระหว่างกัน มี 4 รูปแบบดังนี้ (1) ความสัมพันธ์ที่ไม่เป็นทางการในแนวราบ คือ ผู้ที่มีส่วนร่วมเน้นความสัมพันธ์ส่วนตัวระหว่างกันและมีความเท่าเทียมกันในความสัมพันธ์ (2) ความสัมพันธ์ที่ไม่เป็นทางการในแนวตั้ง คือ ผู้ที่มีส่วนร่วมเน้นความความสัมพันธ์ส่วนตัวระหว่างกันแต่มีฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งที่มีอิทธิพลเหนือกว่าในความสัมพันธ์ (3) ความสัมพันธ์ที่เป็นทางการในแนวราบ คือ ผู้ที่มีส่วนร่วมมีความสัมพันธ์กันตามข้อกฎหมายหรือระเบียบของราชการ และมีความเท่าเทียมกันในความสัมพันธ์ (4) ความสัมพันธ์ที่เป็นทางการในแนวตั้ง คือ ผู้ที่มีส่วนร่วมมีความสัมพันธ์กันตามข้อกฎหมายหรือระเบียบของราชการและมีฝ่ายหนึ่งฝ่ายใดที่มีอิทธิพลเหนือกว่าในความสัมพันธ์โดยการบังคับบัญชา หรือการมีอำนาจในการกำกับดูแล

5. การบริหารจัดการเครือข่าย หมายถึง กระบวนการในการดำเนินงานที่มีการเชื่อมโยงกันทั้งภาครัฐและภาคประชาสังคมที่มีส่วนเกี่ยวข้องเพื่อป้องกันปัญหาหมอกควันร่วมกันโดยมีการพึ่งพาอาศัยระหว่างกันในการดำเนินงาน เพื่อให้บรรลุเป้าหมายที่วางไว้

ขอบเขตของการวิจัย

1. ขอบเขตในด้านเนื้อหาเป็นการศึกษาเครือข่าย ในประเด็นของปัจจัยและเงื่อนไขที่ก่อให้เกิดเครือข่าย ลักษณะของเครือข่าย คือ ความสัมพันธ์ของผู้ที่มีส่วนร่วมในเครือข่าย และการบริหารจัดการภายในเครือข่าย

2. ขอบเขตด้านพื้นที่ เป็นการศึกษาวิจัย 8 จังหวัดภาคเหนือตอนบน ได้แก่ เชียงใหม่ เชียงราย ลำพูน ลำปาง แม่ฮ่องสอน พะเยา แพร่ น่าน โดยเลือกศึกษาเครือข่ายในพื้นที่ โครงการพัฒนาโดยตุง (พื้นที่ทรงงาน) อำเภอแม่ฟ้าหลวง จังหวัดเชียงราย และพื้นที่อุทยานแห่งชาติดอยสุเทพ-ปุย อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่ โดยเน้นพื้นที่โดยรอบพระตำหนัก ภูพิงคราชนิเวศน์

3. ขอบเขตด้านระยะเวลาในการศึกษา 2 ปี ตั้งแต่เดือนพฤศจิกายน พ.ศ.2557 ถึง เดือนพฤศจิกายน พ.ศ.2559

4. ขอบเขตด้านประชากร ศึกษาจากผู้ที่มีส่วนร่วมในการนำนโยบายไปปฏิบัติ ทั้งภาครัฐและภาคประชาสังคม ได้แก่ หน่วยงานราชการที่มีการระบุอำนาจหน้าที่ไว้ตามกฎหมาย และตามแผนงานในนโยบาย ภาคเอกชนและประชาชน ที่เข้ามามีส่วนร่วมโดยการลงนามเป็นลายลักษณ์อักษร

ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัย

1. ผลการวิจัย จะทำให้เกิดความเข้าใจต่อปัญหาอุปสรรค พร้อมทั้งแนวทางในการแก้ไข การดำเนินงานในรูปแบบเครือข่าย เพื่อให้ภาครัฐได้นำไปประยุกต์ใช้ อันนำไปสู่การลดปัญหาหมอกควันในเขตภาคเหนือตอนบน

2. ภาครัฐสามารถนำรูปแบบการบริหารจัดการเครือข่ายในการป้องกันปัญหาหมอกควันที่ประสบความสำเร็จไปประยุกต์ใช้ในพื้นที่อื่นๆ ที่ยังไม่ประสบความสำเร็จโดยเฉพาะในเขตภาคเหนือตอนบนซึ่งมีบริบทของชุมชนไม่แตกต่างกันมากนัก

3. เพื่อเพิ่มองค์ความรู้การนำนโยบายไปปฏิบัติในรูปแบบเครือข่าย โดยเฉพาะนโยบายการป้องกันปัญหาหมอกควันในพื้นที่ภาคเหนือตอนบน

แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

1. การนำนโยบายไปปฏิบัติ คือการนำนโยบายที่ได้กำหนดขึ้นโดยฝ่ายการเมืองไปปฏิบัติ ซึ่งจะประกอบด้วย 2 ขั้นตอนหลักคือการแปลงออกเป็นแผนงานโครงการต่างๆ โดยระบุหน่วยงานที่รับผิดชอบ รวมทั้งสร้างการยอมรับให้เกิดขึ้นแก่หน่วยงานเหล่านั้น ต่อมาคือ การรวบรวมทรัพยากรและการกำหนดเข้าไปในกิจกรรมที่เป็นหน้าที่ของหน่วยงานปฏิบัติเหล่านั้น (Yawaprapas, 1995, p.3; Chanthornson, 2009, p.16; Nimpanich, 2011, p.208)

2. ทฤษฎีโครงสร้างหน้าที่ เป็นการอธิบายองค์ประกอบของสังคมโดยการเปรียบเทียบ สังคมเป็นร่างกายของมนุษย์และประกอบด้วยระบบต่างๆ ที่มีหน้าที่แตกต่างกัน เพื่อให้ร่างกายยังคงดำรงอยู่เช่นเดียวกับสังคม โครงสร้างความสัมพันธ์ของคนหรือกลุ่มคนในสังคมนั้นๆ ซึ่งประกอบไปด้วย กลุ่มคนองค์กร สถาบันต่างๆ ที่เปรียบเหมือนระบบย่อยต่างๆ ในร่างกายมนุษย์ มีหน้าที่แตกต่างกันไป เพื่อให้สังคมดำรงอยู่อย่างสมดุลหรือมีเสถียรภาพ โดยมีสถาบันทางสังคมทำหน้าที่ขัดเกลาสมาชิกในสังคมให้ปฏิบัติตามแบบแผนพฤติกรรม เมื่อเกิดการเปลี่ยนแปลงในสังคม จากปัจจัยภายนอกหรือการทำหน้าที่บกพร่องของสถาบันใดๆ บรรทัดฐานและค่านิยม จะทำหน้าที่เป็นสิ่งยึดเหนี่ยวและเป็นกลไกในการปรับตัวของสังคมให้เข้าสู่ภาวะที่มีเสถียรภาพดังเดิม ซึ่งเป็นไปตามการอธิบายแนวคิดทฤษฎีโครงสร้างหน้าที่ ตามการอธิบายของ Parsons (1961) โดยสถาบันทางสังคมที่ทำหน้าที่ ขัดเกลาทางสังคม ประกอบด้วย 8 สถาบันหลัก คือ สถาบันครอบครัว สถาบันศาสนา สถาบันเศรษฐกิจ สถาบันปกครอง สถาบันการศึกษา สถาบันศิลปะและนันทนาการ สถาบันสื่อสารมวลชน และวิทยาศาสตร์เทคโนโลยี สถาบันการอนามัยและสาธารณสุข (Sunyaviwat, 2003, pp.59-60, 63)

3. เครือข่ายทางสังคม เครือข่ายทางสังคม คือ การเชื่อมโยงความสัมพันธ์ระหว่างกันของสมาชิกในสังคมโดยมีลักษณะอย่างใดอย่างหนึ่งร่วมกันและมีแนวโน้มที่จะมีอิทธิพลซึ่งกันและกันในความสัมพันธ์ (Kadushin, 2012, p.9) โดยใช้ จุด (node) เป็นตัวแทนของสมาชิกในเครือข่ายเชื่อมโยงให้เห็นรูปแบบความสัมพันธ์ในเครือข่าย โดยสมาชิกที่เชื่อมโยงกันจะมีพื้นฐานที่คล้ายคลึงกัน และความสัมพันธ์แสดงออกมาในหลายรูปแบบ เช่น ความสัมพันธ์แบบเครือญาติ ความร่วมมือในการดำเนินงาน มิตรภาพแบบเพื่อน เป็นต้นภายในเครือข่ายจะมีการหมุนเวียน (flow) การแลกเปลี่ยนทรัพยากร ข่าวสาร ทักษะ ประสบการณ์ การสนับสนุนทางสังคมต่างๆ ซึ่งเป็นบันไดทางสังคมทำให้บุคคลหรือสมาชิกสามารถไปสู่จุดหมายได้ หรืออาจกล่าวได้ว่าเครือข่ายทางสังคมคือ ทูตทางสังคมรูปแบบหนึ่ง การมีเครือข่ายทางสังคม เป็นการเพิ่มโอกาสในการเข้าถึงทรัพยากรเป็นทุนทางสังคมอย่างหนึ่งในการดำเนินการไปสู่เป้าหมาย (Paparkaro, 2004, pp.36-46)

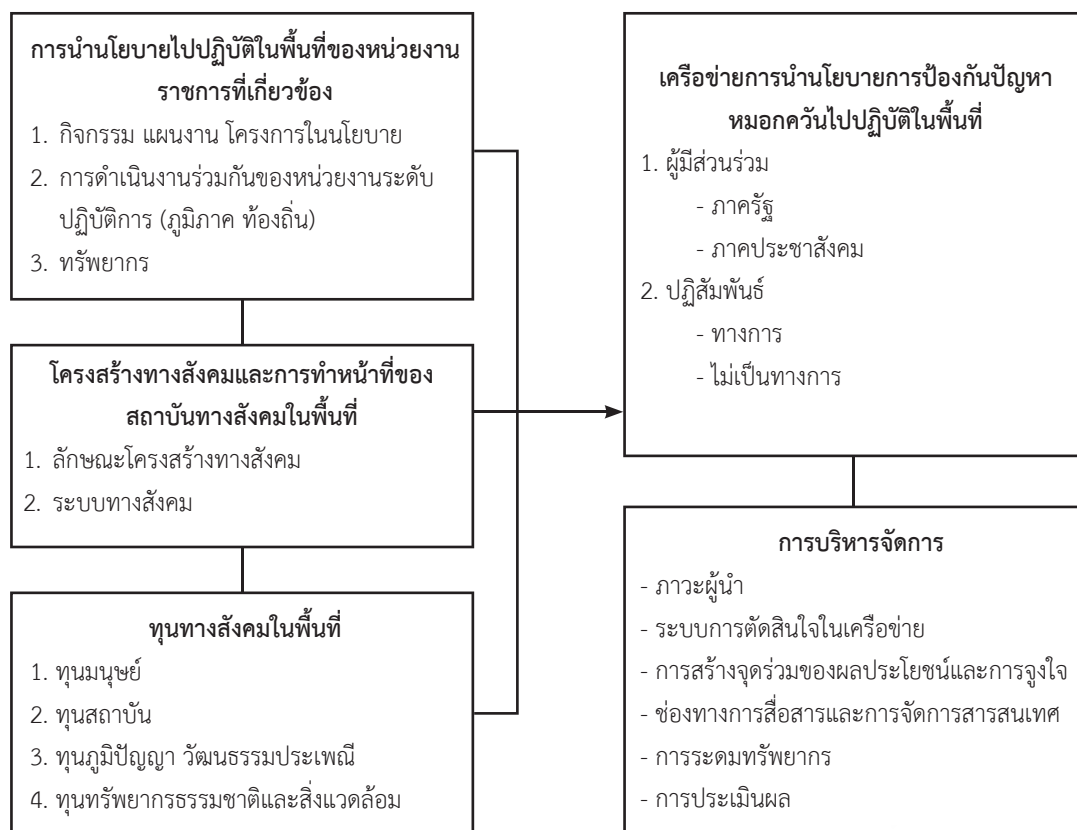
4. ทฤษฎีเครือข่ายนโยบาย เป็นปฏิสัมพันธ์ในรูปแบบที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการ ที่เกิดขึ้นระหว่างตัวแสดงในการดำเนินนโยบายเพื่อให้บรรลุเป้าหมายของแต่ละตัวแสดง จึงมีการแลกเปลี่ยนทรัพยากรระหว่างกัน โดยสมมติว่าเป็นการเล่นเกมหาตัวแสดงจึงมุ่งสร้างอิทธิพลเหนือตัวแสดงอื่นๆ โดยใช้กลยุทธ์ต่างๆ เมื่อดำเนินการในลักษณะเช่นนี้ซ้ำๆ จึงกลายเป็นแบบแผนที่ตัวแสดงต่างยึดถือปฏิบัติร่วมกัน หรือเรียกว่า กฎของเกม แต่อย่างไรก็ตาม กฎของเกมสามารถเปลี่ยนแปลงได้เมื่อตัวแสดงใด ตัวแสดงหนึ่งเกิดการเปลี่ยนแปลง ทั้งในแง่ของเป้าหมายหรือผลประโยชน์ หรือวิธีการในการสร้างอิทธิพลเหนือตัวแสดงอื่นๆ (Rhodes, 2006, p.426, Klijn, 1996, pp.101-103) ทรัพยากรที่ใช้ในการแลกเปลี่ยนความ

สัมพันธ์ตามการอธิบายของ รอดส์ ได้แก่ (1) อำนาจหน้าที่ (authority) หมายถึง การกำหนดสิทธิในการดำเนินหน้าที่ตามกฎหมายที่รัฐธรรมนูญกำหนดไว้ (2) ความเป็นองค์การ (organization) หมายถึง การครอบครองบุคลากร ทักษะ ที่ดินและวัสดุอุปกรณ์ต่างๆ และความสามารถในการกระทำการโดยตรงมากกว่าการดำเนินงานผ่านตัวแทน (3) ทรัพยากรการเงิน (money) (4) สารสนเทศ (information) หมายถึง การครอบครองข้อมูลและการควบคุมหรือการรวบรวมหรือการจัดกระจายของข้อมูล (5) ความชอบธรรม (legitimacy) หมายถึง การเข้าถึงโครงสร้างในการตัดสินใจสาธารณะ และสิทธิในการสร้างการสนับสนุนสาธารณะที่ได้รับโดยชอบธรรมตามกฎหมายจากการเลือกตั้งหรือวิธีการอื่นๆ (Rhodes, 1988, pp.90-91; Rhodes, 2006, p.431) ส่วนกฎของเกม ตามการนิยามของ รอดส์ มีลักษณะดังนี้ (1) เน้นการปฏิบัติได้จริง (pragmatism) (2) ฉันทามติ (consensus) (3) ความเป็นธรรม (fairness) (4) ความปรองดอง (accommodation) (5) ขอบเขต (territoriality) หมายถึง ตัวแสดงจะไม่ขยายความต้องการของตนเองไปนอกเหนือจากความรู้ที่ตัวแสดงมี (6) ความลับ (secrecy) หมายถึง การอภิปรายเป็นการส่วนตัว และจำกัดผู้ที่เกี่ยวข้อง และโดยมิให้เปิดเผยต่อสาธารณะ (7) การทำให้ไม่เป็นการเมือง (depoliticization) ปัญหาจะเรื่องราวทางเทคนิคมากกว่าการนำไปวิเคราะห์ทางการเมือง (8) การเจรจาต่อรองสูงสุด (summit diplomacy) หมายถึง การตัดสินใจจะดำเนินการโดยชนชั้นนำ เป็นการประชุมแบบลับ (9) ประชาธิปไตยของท้องถิ่น (local democracy) หมายถึง อำนาจหน้าที่ของท้องถิ่น คือหน่วยที่ถูกเลือกของรัฐบาล มีความชอบธรรม ซึ่งอยู่นอกเหนือจากการควบคุมของส่วนกลาง (10) สิทธิในการ

ปกครอง (the right to governing) หมายถึง ประเด็นที่เป็นผลประโยชน์แห่งชาติ ส่วนกลางมีสิทธิในการแทรกแซงและสงวนความชอบธรรมในการบังคับแต่เพียงผู้เดียว (11) ความไว้วางใจต่อกัน (trust) (Rhodes, 1988, pp.91-92)

5. การบริหารจัดการเครือข่าย คือ การจัดการความสัมพันธ์ภายในเครือข่ายให้สามารถดำเนินงานได้อย่างเป็นระบบและประสบความสำเร็จตามเป้าหมาย โดยสรุปจากแนวทางต่างๆ ดังนี้ ตัวแบบของ Kruathep (2007) ศึกษากระบวนการปฏิบัติภายในเครือข่าย ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

ตัวแบบการบริหารงานภาครัฐในรูปแบบเครือข่ายของ Goldsmith and Egger (2004) และแนวทางการบริหารจัดการอื่นๆ พบว่า มีหลักการบริหารจัดการเครือข่ายที่สำคัญ 6 ประการ คือ (1) ภาวะผู้นำในเครือข่าย (2) ระบบการตัดสินใจในเครือข่าย (3) การสร้างจุดร่วมของผลประโยชน์และการจูงใจสมาชิกในเครือข่าย (4) ช่องทางในการสื่อสารระหว่างสมาชิกและการบริหารจัดการสารสนเทศในเครือข่าย (5) การระดมทรัพยากรของเครือข่าย (6) การประเมินผลการทำงานของเครือข่าย

ภาพ 1 กรอบแนวความคิดในการวิจัย

ระเบียบวิธีวิจัย

ประเภทการวิจัย เป็นการวิจัยเอกสาร และการวิจัยเชิงคุณภาพ

1. วิเคราะห์ข้อมูลจากหน่วยข้อมูลที่เป็นเอกสารขั้นต้น (primary documents) การสัมภาษณ์ การสังเกตการณ์

2. ประชากรเป้าหมายที่เป็นผู้ให้ข้อมูลสำคัญในงานวิจัย แบ่งออกเป็น 2 กลุ่ม ได้แก่ ภาครัฐและภาคประชาสังคมซึ่งหมายถึงหน่วยงานอื่นที่มีใช้ของรัฐ ภาคเอกชน สถาบันการศึกษา และประชาชน รวมทั้งสิ้นจำนวน 46 คน

3. เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ได้แก่ แบบบันทึกการสังเกต แบบการสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง โดยได้รับการตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือโดยการให้ผู้เชี่ยวชาญ 3 ท่าน

4. เทคนิคการวิจัยที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ได้แก่ การสำรวจลักษณะทางกายภาพและสิ่งแวดล้อมชุมชน การทำแผนที่ชุมชน การบันทึกภาคสนาม การสังเกตทั่วไปและการสังเกตแบบมีส่วนร่วม การสัมภาษณ์อย่างไม่เป็นทางการและการสัมภาษณ์เจาะลึก

5. การตรวจสอบความถูกต้องและความน่าเชื่อถือของข้อมูล ใช้วิธีการตรวจสอบข้อมูลแบบสามเส้า (triangulation) ด้านข้อมูล และด้านวิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล

6. การวิเคราะห์ข้อมูล นำข้อมูลที่ได้ออกมาแยกแยะจัดกลุ่ม เพื่อให้เป็นหน่วยย่อย จากนั้นจึงนำหน่วยย่อยเหล่านี้รวมกลุ่มกันเพื่อเป็นกลุ่มความหมายและนำมาเชื่อมโยงเข้าด้วยกันเพื่อให้เป็นภาพรวมของปรากฏการณ์ และสรุปผลเพื่อนำไปสู่การตอบคำถามการวิจัย

ผลการวิจัย

ปัจจัยและเงื่อนไขในการเกิดเครือข่าย เกิดจากการนำนโยบายการป้องกันและแก้ไขปัญหาหมอกควันไปปฏิบัติของหน่วยงานราชการ โดยสามารถสร้างความร่วมมือกับภาคประชาสังคมในพื้นที่ให้เข้าร่วมในกิจกรรม แผนงาน โครงการต่างๆ นอกจากนี้ยังมีปัจจัยลักษณะทางกายภาพและสิ่งแวดล้อมตั้งอยู่นอกเขตชุมชนเมือง โครงสร้างทางสังคมที่มีการรวมกลุ่มในหมู่บ้านน้อย เป็นกลุ่มที่อิงกับผู้นำฝ่ายปกครอง และกลุ่มที่อิงกับศาสนา แบบแผนพฤติกรรมของชุมชนคือ เป็นแบบเครือญาติ เครือพ่ออาวุโส ผู้นำ มีอาชีพทางการเกษตร เน้นความสัมพันธ์ส่วนตัว เครือภักดิ์ของหมู่บ้าน และมีวินัยทางการเงิน ให้ความร่วมมือกับทางราชการเป็นอย่างดี ส่วนระบบทางสังคม ระบบครอบครัวเป็นครอบครัวขยาย ระบบศานานับถือศาสนาคริสต์เป็นหลัก ระบบการศึกษาโดยเฉลี่ยจบการศึกษายังไม่สูงมากและบางส่วนไม่สามารถอ่านออกเขียนได้ ระบบการปกครองไม่เป็นทางการมากนัก ปกครองตนเองในหมู่บ้าน โดยมีหน่วยงานรัฐหรือหน่วยงานอื่นที่เกี่ยวข้องกำกับดูแล ระบบเศรษฐกิจรายได้หลักมาจากอาชีพทางด้านเกษตร ระบบศิลปะและนันทนาการการแต่งกาย ภาษาพูดยังเป็นอัตลักษณ์ของกลุ่มตนเอง มีกลุ่มปักผ้า กิจกรรมนันทนาการส่วนใหญ่คือ เล่นกีฬา และการนอน ระบบสื่อสารมวลชนและวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีเปลี่ยนแปลงตามยุคสมัย มีการใช้โทรศัพท์เคลื่อนที่และระบบอินเทอร์เน็ตมีบทบาทในการสื่อสารและเทคโนโลยีอื่นๆ ที่สร้างความสะดวกสบายในการดำเนินชีวิตมากขึ้น รวมทั้งการเพิ่มผลผลิตทางการเกษตรด้วย ระบบอนามัยและสาธารณสุข เปลี่ยนเป็นการรักษาตามแผนปัจจุบัน ปัจจัยสุดท้าย คือ ทุนทางสังคม มีด้านผู้นำทั้งฝ่ายปกครอง และศาสนา ด้านสถาบันมีหน่วยงาน

องค์กร ทั้งภาครัฐและเอกชนที่ให้ความช่วยเหลือ
เครือข่ายโดยเฉพาะช่วยเหลือทางด้านวัสดุ อุปกรณ์
อาหาร เครื่องดื่มในการดำเนินงาน ด้านภูมิปัญญา
และวัฒนธรรมประเพณีความเป็นกลุ่มชาติพันธุ์
ของสมาชิกในเครือข่ายจึงมีความเชื่อมโยงกันอย่าง
แน่นแฟ้น สุดท้ายคือด้านทรัพยากรธรรมชาติและ
สิ่งแวดล้อม เนื่องจากชาวบ้านซึ่งเป็นสมาชิกส่วนใหญ่
ของเครือข่าย เป็นผู้ที่อยู่กับป่า ใช้ประโยชน์จากป่าจึง
มีความหวงแหนและร่วมมือร่วมใจกันรักษาป่าจึงเป็น
ที่มาของเครือข่าย ผู้ที่มีส่วนร่วมในเครือข่าย ประกอบ
ไปด้วย ภาครัฐได้แก่ หน่วยงานราชการส่วนกลาง
ส่วนภูมิภาค และส่วนท้องถิ่น ภาคประชาสังคมได้แก่
องค์กรเอกชน และประชาชนในพื้นที่ ปฏิสัมพันธ์ใน
เครือข่าย เป็นรูปแบบความสัมพันธ์ที่ไม่เป็นทางการ
และไม่เป็นทางการ แต่รูปแบบความสัมพันธ์ที่ไม่เป็น
ทางการมีมากกว่า ส่วนหลักการบริหารจัดการที่นำมา
ใช้ในเครือข่าย ได้แก่ ภาวะผู้นำ ระบบการตัดสินใจ
การจูงใจ ช่องทางการสื่อสารแบบเป็นทางการและ
ไม่เป็นทางการ การจัดการสารสนเทศ การระดม
ทรัพยากร และการประเมินผล

การอภิปรายผล

ข้อค้นพบสำคัญของงานวิจัยเรื่องนี้คือ ลักษณะ
ทางกายภาพและสิ่งแวดล้อมชุมชน ที่ตั้งของหมู่บ้าน
ที่ติดกับหมู่บ้านสมาชิกเครือข่ายป้องกันปัญหาหมอก
ควันด้วยตนเอง และอยู่ห่างพื้นที่ชุมชนเมืองคือเป็น
พื้นที่ ที่ตั้งอยู่ในเขตพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบล
เป็นปัจจัยและเงื่อนไขที่ส่งผลให้เกิดเครือข่าย และ
ยังทำให้การดำเนินงานประสบความสำเร็จเป็นอย่างดี
นอกจากนี้ยังมีปัจจัยด้านโครงสร้างทางสังคม
ประกอบไปด้วย กลุ่มคนและแบบแผนพฤติกรรมที่
เกิดจากความเชื่อและค่านิยมต่างๆ ระบบทางสังคม
ซึ่งเกิดจากการขัดเกลาของสถาบันทางสังคม ทั้งสอง

ส่วนมีความสัมพันธ์ซึ่งกันและกัน มีการปรับตัว และ
ทำหน้าที่เพื่อให้สังคมสามารถดำรงอยู่ได้ สอดคล้อง
กับการอธิบายของ Parson 1961, pp.36-38; Vago,
1966, p.55; Sunyaviwat, 2003, pp.59-60, 63)

ลักษณะของโครงสร้างทางสังคมและระบบทาง
สังคมที่ส่งผลให้เกิดเครือข่ายมีดังนี้ (1) ในหมู่บ้านที่
มีการรวมกลุ่มจำนวนน้อย ส่งผลต่อการเกิดเครือข่าย
เพราะไม่มีความหลากหลายมากและสมาชิกกลุ่ม
เหล่านี้ยังเป็นบุคคลเดียวกันแต่เป็นสมาชิกหลายกลุ่ม
(2) แบบแผนพฤติกรรม เป็นชุมชนแบบเครือญาติ
เคารพผู้อาวุโส เคารพผู้นำ มีอาชีพทางการเกษตร
เน้นความสัมพันธ์ส่วนตัว เคารพกฎระเบียบของ
หมู่บ้าน และมีวินัยทางการเงิน (3) ระบบทางสังคม
คือ ระบบครอบครัวแบบขยาย ระบบศาสนานับถือ
ศาสนาคริสต์เป็นหลัก ระบบการศึกษาโดยเฉลี่ย
จบการศึกษายังไม่สูงมากและบางส่วนไม่สามารถ
อ่านออกเขียนได้ ระบบการปกครองไม่เป็นทางการ
มาก ระบบเศรษฐกิจรายได้หลักมาจากอาชีพทาง
ด้านการเกษตร ระบบศิลปะและนันทนาการการ
แต่งกาย ภาษาพูดยังเป็นอัตลักษณ์ของกลุ่มตนเอง
หรือมีกิจกรรมที่บ่งบอกถึงความเป็นกลุ่มชาติพันธุ์
ของตน กิจกรรมนันทนาการส่วนใหญ่คือ เล่นกีฬา
และการนอน ระบบสื่อสารมวลชนและวิทยาศาสตร์
และเทคโนโลยีเปลี่ยนแปลงตามยุคสมัย มีการใช้
โทรศัพท์เคลื่อนที่และระบบอินเทอร์เน็ตมีบทบาทใน
การสื่อสารและเทคโนโลยีอื่นๆ ที่สร้างความสะดวก
สบายในการดำเนินชีวิตมากขึ้น รวมทั้งการเพิ่มผลิต
ทางการเกษตรด้วย ระบบอนามัยและสาธารณสุข
เปลี่ยนเป็นการรักษาตามแผนปัจจุบัน สอดคล้องกับ
งานวิจัยต่างๆ ดังนี้ (Chamaratana, Ayuwat, &
Chinnasri, 2011) การสร้างเครือข่ายเกิดจากความ
สัมพันธ์แบบส่วนตัวคือ มีพื้นฐานมาจากการเป็นญาติ
พี่น้อง เป็นเพื่อน เป็นคนบ้านเดียวกัน

ทุนทางสังคมในพื้นที่ส่งผลให้เกิดเครือข่าย สอดคล้องกับหลักการของสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติที่ว่า ตามบริบทของทุนทางสังคมไทย คือ ทุนทางสังคมจะทำให้เกิดความไว้วางใจซึ่งกันและกัน เกิดการรวมตัวเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันในการพัฒนาชุมชน และสังคม (Social Development and Quality of Life Department, 2005, p.12)

และผลการวิจัยยังสอดคล้องกับแนวคิดของโคลแมน ซึ่งกล่าวว่า องค์ประกอบของทุนทางสังคมทั้งหมด เป็นลักษณะที่มีอยู่ในบางส่วนของโครงสร้างทางสังคม (Coleman, 2000, p.16) ทุนทางสังคมที่ก่อให้เกิดเครือข่ายคือ ด้านผู้นำมีผู้นำฝ่ายปกครองและศาสนา ด้านสถาบัน คือ เมืองศีลที่คอยให้ความช่วยเหลือในมิติต่างๆ ได้แก่ องค์การบริหารส่วนตำบล และในพื้นที่โครงการพัฒนาอยตุงฯ มีโครงการพัฒนาอยตุงฯ ซึ่งดำเนินงานภายใต้การบริหารงานของมูลนิธิแม่ฟ้าหลวง เป็นอีกหนึ่งสถาบันที่เป็นทุนทางสังคมในพื้นที่ และ ด้านภูมิปัญญาและวัฒนธรรมประเพณีความเป็นกลุ่มชาติพันธุ์ของหมู่บ้านเป้าหมายทั้งสองพื้นที่มีศิลปะ วัฒนธรรมประเพณีแบบเดียวกัน ทำให้มีความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน สุดท้ายคือด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมเนื่องจากชาวบ้านอยู่กับป่าใช้ประโยชน์จากป่าจึงมีความหวงแหนและร่วมมือร่วมใจกันรักษาป่า อย่างไรก็ตาม สำหรับปัจจัยและเงื่อนไขการนำนโยบายไปปฏิบัติของหน่วยงานราชการไปปฏิบัติที่ส่งผลให้เกิดเครือข่าย พบว่า เกิดขึ้นในพื้นที่โครงการพัฒนาอยตุงเท่านั้น เมื่อพิจารณาถึงรายละเอียดการนำไปปฏิบัติ พบว่าไม่มีความแตกต่างกัน แต่สิ่งที่มีความแตกต่างคือ หน่วยงานราชการในพื้นที่โครงการพัฒนาอยตุงสามารถแสวงหาความร่วมมือและสนับสนุนองค์กรสำคัญในพื้นที่ได้คือ

โครงการพัฒนาอยตุงฯ สอดคล้องกับการอธิบายของ Chanthornson (2009) คือ หน่วยงานราชการจะต้องแสวงหาการสนับสนุนจากองค์กร หรือบุคคลสำคัญในพื้นที่ จึงจะสามารถสร้างความร่วมมืออย่างกว้างขวางได้ (Chanthornson, 2009, pp.32-42)

ผู้ที่มีส่วนร่วมในเครือข่าย พบว่า เป็นภาครัฐและภาคประชาชน ส่วนภาคเอกชนพบเฉพาะใน พื้นที่โครงการพัฒนาอยตุงฯ ปฏิสัมพันธ์ภายในเครือข่ายเป็นรูปแบบความสัมพันธ์ที่ไม่เป็นทางการมากกว่ารูปแบบที่เป็นทางการ สอดคล้องกับการอธิบายของ Rhodes (2006, p.426) แต่ รอดส์ไม่ได้กล่าวถึงความสัมพันธ์ในรูปแบบใดต้องมากกว่ากัน จึงจะส่งผลต่อความสำเร็จหรือการบรรลุเป้าหมายของเครือข่าย ผลการวิจัยยังแสดงให้เห็นว่า ความสัมพันธ์ในรูปแบบที่เป็นทางการหรือการบังคับบัญชา สั่งการตามรูปแบบการบริหารราชการ ยังคงมีความสำคัญต่อการดำเนินงานในรูปแบบเครือข่าย ซึ่งสอดคล้องกับการอธิบายของ อัมพร อารังลักษณ์ กล่าวว่า การเปิดรับบุคคลภายนอกเข้าร่วมในกระบวนการบริหารงานของราชการหรือการบริหารแบบเครือข่ายที่เปิดกว้างให้บุคคลภายนอกเข้าร่วมมากขึ้นนั้น กลไกของระบบราชการยังมีความจำเป็นในการบริหารงาน แม้ว่าจะมีจุดอ่อนหลายประการ (Thumronglux, 2003, p. 29)

ข้อค้นพบสำคัญเกี่ยวกับปฏิสัมพันธ์ในเครือข่ายคือ พื้นที่อุทยานแห่งชาติดอยสุเทพ-ปุยพบความสัมพันธ์รูปแบบที่เป็นทางการในแนวราบแบบแน่นแฟ้น คือ หน่วยงานจากคณะทำงานชุดที่ 1 (หน่วยงานส่วนกลางของกระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมแต่ไปตั้งอยู่และดำเนินงานในพื้นที่เนื่องจากเป็นพื้นที่อุทยาน) พยายามเข้าไปสร้างความสัมพันธ์แบบไม่เป็นทางการกับผู้นำชุมชน สอดคล้องกับการอธิบายของ วรเดช จันทรรักษ์ ที่กล่าวในข้างต้น คือ หน่วยงานราชการจะต้องแสวงหา

การสนับสนุนจากองค์กร หรือบุคคลสำคัญในพื้นที่ จึงจะสามารถสร้างความร่วมมืออย่างกว้างขวางได้ (Chhanthornson, 2009, pp.32-42) สำหรับพื้นที่ อุทยานแห่งชาติดอยสุเทพ-ปุยนั้น ไม่มีองค์กรที่มี ลักษณะเหมือนกับพื้นที่โครงการพัฒนาอยดุงฯ มี เพียงผู้นำชุมชน ดังนั้นหน่วยงานราชการที่เกี่ยวข้อง จึงพยายามสร้างความสัมพันธ์เพื่อให้ได้รับความร่วมมือและการสนับสนุนจากผู้ผู้นำชุมชน ส่วนลักษณะ เครือข่ายทางสังคม ผู้ใหญ่บ้าน เป็นช่องโหว่เชิง โครงสร้างของเครือข่าย หรือเป็นคนกลาง (broker) เปรียบเหมือนสะพานในการนำส่งสารสนเทศสู่กลุ่ม เป้าหมาย คือ ประชาชนในหมู่บ้าน สอดคล้องตาม การอธิบายของ Kadushin (2012, pp.27-34) โดย ผู้ใหญ่บ้านเป็นผู้เชื่อมโยง 2 กลุ่มเข้าด้วยกัน ได้แก่ ชาวบ้านในหมู่บ้านและหน่วยงานภายนอก

การบริหารจัดการเครือข่าย พบว่าลักษณะร่วมกันของเครือข่ายที่ประสบความสำเร็จในการป้องกัน ปัญหาหมอกควัน คือ (1) ภาวะผู้นำในระดับหมู่บ้าน สอดคล้องกับการอธิบายของ วีระศักดิ์ เครือเทพ คือ ผู้นำชุมชน คือ กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน เป็นผู้ที่มีชุมชน ให้การยอมรับ สามารถขับเคลื่อนประชาชนให้รวม ตัวกันจัดการกับปัญหาในชุมชน (Kruatthep, 2007, pp.120-124) (2) ระบบการตัดสินใจแบบประชาคม ในหมู่บ้าน สอดคล้องกับแนวคิดของ Kruatthep (2007, p.129) ซึ่งการให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการตัดสินใจเรื่องต่างๆ อาจทำให้เกิดการยอมรับและ ร่วมมือในการนำนโยบายไปปฏิบัติ (3) การใส่ใจ แบบให้คำตอบแทน และให้เกียรติยศ สอดคล้องกับ Charoenwongsak, 1994, pp.93-96) โดยการ มอบให้แก่หมู่บ้านเพื่อสร้างความร่วมมือในการนำ นโยบายไปปฏิบัติ (4) ช่องทางการสื่อสารแบบเป็น ทางการและไม่เป็นทางการในหมู่บ้าน โดยเฉพาะการ พบปะส่วนบุคคล สอดคล้องกับ Charoenwongsak

(1994, pp.80-82) เนื่องจากโครงสร้างและระบบ สังคม เอื้อต่อการสื่อสารแบบไม่เป็นทางการมากกว่า กล่าวคือ เป็นชุมชนที่เคารพเชื่อฟังผู้นำ ผู้อาวุโส และ เป็นชุมชนแบบเครือญาติ งานวิจัยที่สอดคล้อง คือ THanariyawong (2003) และ (5) การระดม ทรัพยากร ทั้งจากภายในพื้นที่เครือข่ายและภายนอก สอดคล้องกับการอธิบายของ Kruatthep, 2007, pp.129-133) แต่ส่วนใหญ่จะได้รับการสนับสนุน จากภาครัฐมากกว่า มีงานวิจัยที่สอดคล้อง คือ THanariyawong (2003)

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในการนำไปปฏิบัติ

1. รัฐควรประสานความร่วมมือกับภาคเอกชนที่มีส่วนได้ส่วนเสียในพื้นที่ให้เข้ามามีส่วนร่วมในเครือข่าย ด้วยวิธีการจูงใจตามมาตรการทางนโยบายซึ่งเป็นเครื่องมือสำคัญของภาครัฐ มิใช่เพียงให้เอกชน มีบทบาทสนับสนุนภายนอกเท่านั้น เพราะจากการ ศึกษาเครือข่ายในพื้นที่โครงการดอยดุง (พื้นที่ทรง งาน) อันเนื่องมาจากพระราชดำริ จะพบว่า การที่ ภาคเอกชนเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินงาน ร่วม คิด ร่วมปฏิบัติส่งผลให้เครือข่ายประสบความสำเร็จ เป็นอย่างดี

2. ควรส่งเสริมบทบาทของชุมชนให้เข้มแข็ง ตามบริบทของชุมชนที่มีมาแต่เดิมทั้งทางด้าน ทรัพยากรธรรมชาติ วัฒนธรรมประเพณี ภูมิปัญญา ต่างๆ ผ่านองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ซึ่งเป็นหน่วยงานที่มีความใกล้ชิดกับประชาชนมากที่สุด และเข้าใจ ในบริบทของพื้นที่เป็นอย่างดี การส่งเสริมให้ชุมชน มีความเข้มแข็ง จะเป็นกลไกในการรับมือต่อความ เปลี่ยนแปลงในด้านต่างๆ ของชุมชนและสามารถ ปรับตัวเพื่อแก้ไขปัญหาในสถานการณ์ใหม่ๆ ได้

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรศึกษาเครือข่ายในการนำนโยบายไปปฏิบัติป้องกันปัญหาหมอกควันไปปฏิบัติในพื้นที่อื่นที่ยังคงมีปัญหาหมอกควัน เช่นภาคใต้

2. ควรศึกษาโดยใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงปริมาณเพื่อเปรียบเทียบผลการศึกษาที่ได้ว่ามีความเหมือนหรือแตกต่างกันอย่างไร

3. ควรศึกษาเครือข่ายในนโยบายสิ่งแวดล้อมด้านอื่นๆ เช่น ทรัพยากรน้ำ ทรัพยากรป่าไม้ เป็นต้น เพื่อนำผลรวมจากการศึกษาทั้งหมดมาพัฒนาเป็นรูปแบบเครือข่ายในนโยบายด้านสิ่งแวดล้อมต่อไป

4. ควรศึกษาเครือข่ายในมิติอื่นๆ ในกระบวนการนโยบาย เช่น การกำหนดนโยบาย

Reference

- Chanthornson, W. (2009). *The theory of public policy implementation*. Bangkok: Prikhwan Graffice. [In Thai]
- Charusombat, S. (2013). *Environmental policy*. In Thumronglux, A. (Ed.), Public governance: 21st Century public administration. (pp.106-125). Bangkok: Thammasat University, Faculty of Political Science. [In Thai]
- Charoenwongsak, K. (1994). *Strategies for success in educational reform*. Bangkok: Success Media. [In Thai]
- Chamaratana, T., Ayuwat, D., & Chinnasri, O. (2011). Connecting the disconnected: Social network of Isan labor brokers. *Journal of Mekong Societies*, 7(3), 27-52. [In Thai]
- Coleman, S. J. (2000). *Social capital in the creation of human capital*. In P. Dasgupta & I. Serageldin (Eds.), Social capital multifaceted perspective. (pp.14-39). Washington, DC: The World Bank.
- Goldsmith, S. (2004). *Governing by network: The new shape of public sector*. Washington, DC: The Brookings Institution.
- Kamolvej, T. (2003). *Public policy in the public administrative context*. In Thumronglux, A. (Ed.), Public governance: 21st Century public administration. (pp.35-61). Bangkok: Thammasat University, Faculty of Political Science. [In Thai]
- Kadushin, C. (2012). *Understanding social networks: Theories, concepts and findings*. New York: Oxford University Press.
- Klijn, E. H. (1996). Analyzing and managing policy process in complex networks: A theoretical examination of the concept policy networks and its problems. *Administration & Society*, 28(1), 190-119.

- Kruatthep, V. (2007). *Network: Innovation of local government working*. Bangkok: Research Fund (TRF). [In Thai]
- Nimpanich, J. (2011). *Policy implementation: The perspectives on political, public administration, and case studies in Thailand*. Bangkok: Chulalongkorn University Press. [In Thai]
- Parsons, T. (1961). *Theories of society: Foundations of modern sociological theory*. New York: Free Press
- Paparkaro, S. (2004). *Network: Nature, knowledge and management*. Bangkok: Project for Enhancing Learning for the Community. [In Thai]
- Pollution Control Department. (2011). *Report on Thailand's pollution situation in 2010*. Bangkok: Author. [In Thai]
- Rayanakorn, M. (2010). *Haze and air pollution in Chiang Mai*. Chiang Mai: Lock in Design Work. [In Thai]
- Rhodes, R. A. W. (1988). *Beyond Westminster and Whitehall: The sub-central government of Britain*. London: Unwin Hyman.
- Rhodes, R. A. W. (2006). *Policy networks analysis*. In M. Moran, M. Rein, & R. E. Goodin. (Eds.), *The Oxford Handbook of public Policy*. (pp.425-447). New York: Oxford University Press.
- Sunyaviwat, S. (2003). *Sociological theory: Contents and primary practices (10th ed.)*. Bangkok: Chulalongkorn University Press. [In Thai]
- Sopajari, K., & Pengchai, P. (2007). *Air pollution survey in Chiang Mai and Lam Phun Provinces*. Chiang Mai: Chiang Mai University. [In Thai]
- Social Development and Quality of Life Department. (2005). *Social capital, people's issue*. Bangkok: Office of the National Economic and Social Development Board. [In Thai]
- THanariyawong, P. (2003). Nong Hoi Village disaster management network, Thon Hong District, Phrom Khiri District, Nakhon Sri Thammarat. *Academic Services Journal, Prince of Songkla University*, 24(1), 51-71. [In Thai]
- Thumronglux, A. (2003). (Ed.). *Public governance: 21st Century public administration*. Bangkok: Thammasat University, Faculty of Political Science. [In Thai]
- Vago, S. (1996). *Social change. (3rd ed.)*. Upper Saddle River, NJ: Prentice Hall.
- Yawaprapas, S. (1995). *Public policy. (2nd ed.)*. Bangkok: Chulalongkorn University Press. [In Thai]